

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**SLAVNOSTNI GOVOR PREDSEDNICE REPUBLIKE SLOVENIJE
NATAŠE PIRC MUSAR
NA OSREDNJI DRŽAVNI SLOVESNOSTI OB DNEVU DRŽAVNOSTI**

Ljubljana, 24. junij 2024

Velja govorjena beseda.

Drage Slovenke in Slovenci, državljanke in državljani, prebivalke in prebivalci Republike Slovenije, dragi vsi!

Skoraj 40 let mineva kar smo na televizijskih ekranih ugledali spot o »Sloveniji, moji deželi«. Enoinpolminutni portret govori o lepotah Slovenije, o njenih ljudeh, ki ponosno nosijo ime svoje dežele – danes države – v svet.

Časi niso bili lahki, a v temnih časih smo videli svetlo prihodnost. Danes ... danes živimo svobodneje, toda na obzorju slutimo temne oblake. Prihodnost se zdi vse prej kot svetla. Okrog nas se plazi senca dvoma v trajnost pridobljenega.

Slovenija, njena narava, ljudje in ponos so lahko večni samo, če je naša ljubezen do domovine vključujoča in se iskreno prenaša iz generacije v generacijo. To pa je mogoče le, če ne dvomimo o temeljih, ki definirajo in gradijo Slovenijo. Ne smemo se torej spraševati o tem, ali smo skupnost. Ali smo solidarni. Ali spoštujemo naravo, ki nas obdaja, in ne nazadnje, ali smo samozavestni, še kako veliki kljub svoji majhnosti.

Da smo skupnost, moramo dokazovati vsak dan. Znati se moramo spopasti z izzivi, ki kazijo podobo Slovenije. Kot je revščina. Takole pravi Statistični urad: »Z dohodkom, nižjim od praga tveganja revščine, je leta 2023 živel približno 264.000 oseb oziroma 13.000 več kot v letu 2022. Tveganju socialne izključenosti je bilo izpostavljenih približno 287.000 oseb oziroma 11.000 več kot leto prej.«

Zgledi vlečejo, pravijo, in včasih je tako, da mora oblast, ko ne zna ali ne zmore izboljšati te nesprejemljive slike naše družbe, navdih za izpolnitev svojih nalog iskati izven pisarn. Naj zopet govorijo številke: podpora 13.000 otrokom, ki so se znašli v primežu revščine in drugih zagat; 33 milijonov evrov zbranih sredstev za njihovo otroštvo; 10.000 posameznikov in institucij, ki so ta sredstva zbrali. To so dosežki zgolj enega projekta med mnogimi v Sloveniji – programa Botrstvo. Te številke dokazujejo, da znamo biti skupnost. Tega ne smemo skrivati in ne smemo biti ponižni in skromni tam, kjer smo lahko in moramo biti ponosni.

Zato je spoštovana gospa Anita Ogulin prejšnji mesec prejela zlati red za zasluge Republike Slovenije. Ne le kot Anita. Ne le kot pomemben član programa Botrstvo v Sloveniji, ampak tudi kot simbol za vse, kar njena in številne druge organizacije in programi v Sloveniji dnevno počnejo, da bi olajšali življenje revnim, nemočnim, izključenim, marginaliziranim. Njihovo skupno sporočilo je kratko: če ni sočutja do sočloveka, ni skupnosti.

Skupnost pa je prava in trajna le, če vanjo iskreno verjamemo in se na vsak njen del, tako javni kot zasebni, lahko vsak trenutek zanesemo.

Seveda je povsem razumljivo, da si zdravniki, sodniki, uslužbenci na upravnih enotah, učitelji in številni drugi, ki se soočajo s težavami v svojem delovnem okolju, želijo boljših pogojev za delo in tudi primerne plačila za svoje delo. A niso edini. S podobnimi težavami se srečuje tudi zasebni sektor. Razumljive so teze nekaterih, ki pravijo, da bo življenje v Sloveniji cenejše, če bodo davki nižji. A tu moramo imeti pred seboj širšo sliko. In ta ni črna bela.

Skupna značilnost tako javnega kot zasebnega sektorja je, da oba dolgujeta državi. Dolgujeta naši skupnosti. Ta je postorila veliko tega, da nam je bolje. Poglejmo najprej sebe in se ozrimo okoli sebe: Kdo med nami je, recimo, za izobraževanje v Sloveniji plačeval visoke šolnine? Res je, na prenekateri zdravstveni poseg je treba dolgo čakati. Predolgo. Toda ali moramo zato, da si ga privoščimo, jemati dolgoročne kredite? Ne, zato ker plačujemo davke.

Zato mora vizija razvoja naše skupnosti izpolnjevati potrebe prav vseh ljudi. Zagotoviti moramo, da se javni sektor ne izrodi v en sam velik tržni proizvod. Ponotranjiti moramo, da moč skupnosti lahko razvijamo le z razumevanjem potreb zasebnega sektorja, z zavedanjem, da davki niso nebodigatreba.

To razumevanje vidim, slišim ga na druženjih z gospodarstveniki. Zato je prav, da se vlada še več pogovarja, ne samo z javnim sektorjem, ampak tudi z njimi, in poskuša najti rešitve, ki bodo omogočile napredek gospodarstva in s tem skupnosti. Da bomo ohranili osnovne temelje Slovenije, v kateri smo odrasli mi, starejši, ker so nam še starejši od nas, to omogočili. In da bomo tako Slovenijo omogočili tudi mladim in rodovom, ki prihajajo za nami.

Ni pa to dovolj. Glede razvojne slike Slovenije v širši mednarodni skupnosti je prav, da smo iskreni sami do sebe: na planetu ni dovolj prostora za vse naše želje. Vsi skupaj se moramo na vseh področjih, od vsakdanjih opravil naprej, naučiti živeti z manj, a bolje.

Vračanje skupnosti je odločilnega pomena, največje breme pa morajo vendarle nositi najbogatejši – ne le po dohodkih, ampak tudi po premoženju. Med njimi se že širi prepričanje, da jih je treba obdavčiti progresivno, da se doseže kakovosten razvoj družbe kot celote. Skupina dvestotih milijonarjev je pred enim letom poslala sporočilo na Svetovni gospodarski forum v Davosu, da je pravičnejša obdavčitev bogatih prava pot v prihodnost.

Odrekanje delu bogastva za dobrobit družbe ni komunistična retorika, kot bi morda kdo rekel, ampak je naložba v kakovost in varnost. Napredna in varna družba je družba, ki se odloči, da odpravi revščino, vlaga v znanost, izobraževanje in kulturo, v vsem dostopno zdravstvo in v razvoj okolja za svobodno ustvarjanje in podjetništvo. To je družba ki skrbi, da v njej ni nihče zapostavljen, marginaliziran in izključen.

Vizija prihodnosti človeške družbe torej ni individualizem, manj za skupno dobro in več zase. Nasprotno. Vizija prihodnosti človeške družbe je vračanje k skupnosti in prizadevanje za njeno čim večjo moč. Skupnih problemov se enostavno ne moremo učinkovito lotevati drugače kot – skupaj. Če skupnost izgleda dobro, vsak posameznik v njej izgleda dobro. Če imamo vsi zagotovljene kakovostne javne storitve, nam ni treba skrbeti, kako si jih bomo lahko privoščili, ko jih bomo najbolj potrebovali. To je temelj svobode posameznika in temelj trdne skupnosti.

Močna skupnost zna opredeliti tudi svoj odnos do zgodovine.

Slovenska preteklost piše toliko lepih poglavij! Letos Narodna in univerzitetna knjižnica praznuje četr tisočletja svojega obstoja. Za svoje predano delo, ki se je začelo s knjigami, rešenimi pred zublji požara, je upravičeno dobila red za izredne zasluge Republike Slovenije. Kljub takim in podobno lepim zgodbam več kot tisočletja naše zgodovine pa se zdi, kot da je Slovenija še kar v krču, v primežu dogajanj prejšnjega stoletja. Iz tega krča se moramo končno in dokončno izviti.

Povrnimo se za trenutek, vsi skupaj, na začetek današnjega večera ... Toliko simbolike je v tem, da ob dvignjeni slovenski zastavi in prvih zvokih Zdravljice vstanemo kot eden! Vstanemo zato, ker vemo, kako zelo so se za našo samostojnost borili naši predniki v drugi svetovni vojni in kako zelo smo se zanjo borili v osamosvojitveni vojni. Ob himni vstanemo kot eden zato, ker je naša, čeprav vemo, da v zgodovini boja za samostojnost, žal, ni bilo vse samo lepo. Da so se delale napake. In to hude.

Na izjemen partizanski boj proti okupatorjem in njihovim domačim pomočnikom je padla globoka senca tragičnih povojnih izvensodnih pobojev. Lani sem na tem mestu pozvala k spravi. Tisti pravi spravi, ki vključuje intimo, pravo in svobodo. Taki spravi torej, ki nam bo omogočala, da bomo znali neobremenjeno sprejeti zgodovino takšno, kakršna je. O njej ne smemo in ne moremo poučevati selektivno. Do nje moramo razvijati kritično distanco, od vrta dalje, da bomo sposobni razumeti vse, kar se je v preteklosti dogajalo. Zato želim poudariti, in to na ves glas:

Čas je.

Čas je, da ob 80. obletnici konca druge svetovne vojne dostojno pokopljemo vse Slovenke in Slovence in druge ljudi, ki doslej niso imeli pravice do groba. Naredimo konec prilagajanju zgodovine trenutnim političnim interesom! To ne sodi k dostojnemu pokopu. Napočil je čas, da smo čuteči in da ponotranjimo, kako zelo so pravica do intimne, vladavine prava in pravica živeti v svobodni državi sestavni del resnične sprave. V imenu vseh dobromislečnih ljudi zato prosim: Ne odlašajmo. Ne dovolimo, da posmrtni ostanki žrtev pobojev ostajajo skladiščeni v kletih in plastičnih zabojih. Ker to preprosto ni človeško. Ker to nismo mi.

Čas je, draga Slovenija.

Spoštovani!

Da smo Slovenke in Slovenci, prebivalke in prebivalci Slovenije solidarni, smo že velikokrat dokazali. Nazadnje v grozljivih poplavih lani poleti. Toda solidarnost niso samo enkratne akcije. Kolikokrat smo slišali, kako so ljudje, ki so jih prizadele naravne in druge nesreče, hvaležni za pomoč v stiski, tudi za medijsko pozornost, a se zavedajo, da ta ni trajna. Kar res potrebujejo, je odprava ovir na njihovi poti v življenje, ki si ga želijo ustvarjati sami.

Zato moramo govoriti ne samo o dejanjih solidarnosti, ampak tudi o viziji solidarnosti. Aktivna pomoč ljudem v stiski, vključevanje in sprejemanje, vse to so procesi in politike, ki morajo biti del takšne vizije, saj družbo bogatijo in jo bolje pripravljajo na prihodnost.

Seveda je vizija solidarnosti še mnogo več. Vključuje tudi medgeneracijsko solidarnost. Osamljenost in izključenost starejših je v solidarni Sloveniji treba izkoreniniti. Vizija solidarnosti je tudi odprava krivic zaradi zgrešenih politik države, ko so zaradi njih posamezniki ali kar celotne skupine podvržene stigmam različnih vrst in se zato znajdejo na obrobju naše skupnosti. Vizija solidarnosti torej je: prav nikogar v Sloveniji ne smemo gledati kot breme v družbi. Vsakdo lahko prispeva in vsakemu omogočimo, da bo lahko prispeval k našemu skupnemu razvoju.

Spoštovani,

razvoja skupnosti si ne moremo predstavljati brez čistega in zdravega okolja. To je tudi naša ustavno zagotovljena pravica. Njenemu uresničevanju bo namenjen jesenski predsedničin forum. Na njem bomo govorili o zelenem prehodu za vse, tudi za najbolj šibke in ranljive.

Zeleni prehod vzemimo resno. Podprimo vse vizije, ki so usmerjene k spremembam naših ustaljenih navad – od naše mobilnosti, ki mora postati trajnostna, do proizvodnje, prehranjevanja ter proizvodnje in porabe energije. Podprimo vizije, ki so usmerjene k zagotovitvi čim večjega deleža obnovljivih virov energije. To je pravi korak v smer podnebno nevtralne in odporne ter s tem tudi varne družbe. Tudi jedrska energija mora ostati v scenarijih naših prihodnjih energetske virov. Z njo že imamo znanje in izkušnje. Toda o vseh investicijah, zlasti v velike projekte, se moramo odločiti preudarno in odgovorno.

In gradnja jedrske elektrarne je zelo velik projekt.

Je tako draga, da bi presegala letni proračun Slovenije. Ker je pri financiranju elektrarne pričakovana podpora države, bi to pomembno vplivalo na njeno sposobnost financiranja drugih področij. Izvedbo takega projekta lahko čuti prav vsak med nami. Gradnja in financiranje jedrske elektrarne torej še zdaleč ni samo strokovno vprašanje, o katerem širša javnost težko sodi, kot včasih slišimo. Je izrazito konkretno življenjsko vprašanje. Zato imamo pravico do poštene ocene, ali si elektrarno sploh lahko privoščimo.

Jesenski posvetovalni referendum bi nam moral dati odgovor le na vprašanje, ali slovenska družba soglaša, da imamo tudi jedrsko energetsko prihodnost. Ne bi ga torej smeli razumeti kot zeleno luč za investicijo v novo jedrsko elektrarno, ampak le kot pot do ustrezne, transparentne priprave vseh podlag, ki bodo omogočile presojo javnosti o investiciji na drugem, odločilnem referendumu.

Predlog o izvedbi drugega referenduma torej nikakor ni nerazumen. Zato je težko razumeti, zakaj se ga politika tako boji. Zakaj tako malo zaupa javnosti, čeprav je javnost tista, ki nosi breme tako dobrih kot slabih odločitev politike? To sta dve pomembni vprašanji, na kateri bi še pred jesenskim referendumom morali dobiti odgovore.

In končno, še nekaj besed o samozavesti.

Mi se, spoštovane in spoštovani, še vedno premalo zavedamo, kako hitro je naša dežela postala država, ki aktivno soustvarja mednarodno skupnost.

Niti deset let ni minilo od našega članstva v Združenih narodih, že nam je bilo leta 1998 zaupano mesto med nestalnimi članicami Varnostnega sveta. V procesu približevanja transatlantskim integracijam smo bili zgled vsem novim evropskim demokracijam. Že dve desetletji smo člani Evropske unije in zveze NATO, kjer aktivno soustvarjamo evropsko prihodnost in svojo varnost. Še danes smo edina država v jugovzhodni Evropi, ki je članica Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD). Po bruto družbenem proizvodu na prebivalca smo med najbogatejšimi desetimi odstotki svetovnega prebivalstva. Ponovno smo v Varnostnem svetu Združenih narodov. Naša država je bila tja izvoljena z ogromno večino glasov držav članic OZN. Zato je naša odgovornost v mednarodnih odnosih toliko večja.

Samozavest v mednarodnih odnosih je še posebej pomembna takrat, ko gre za vrednote: doslednost, načelnost, spoštovanje mednarodnega prava, vključno s spoštovanjem človekovih pravic in temeljnih svoboščin za vse. Naša moč ni v orožju. Naša moč ni v finančnem vplivu. Črpamo jo iz naših vrednot. To je moč besede, ki nam daje samozavest, da takrat, ko je treba, nismo tiho.

Ko je Ruska federacija izvršila agresijo na Ukrajino, smo bili glasni. Upravičeno. Šlo je za teptanje temeljev mednarodne ureditve.

Ko je Hamas pobijal izraelske civiliste, smo bili glasni. Upravičeno. Terorizem je rakrana sodobne družbe, proti kateremu je treba odločno nastopati in izkoreniniti vzroke za njegov razmah.

Ko je Izrael začel pobijati palestinske civiliste, smo bili glasni. Upravičeno. Za napad teroristične organizacije je kolektivno kaznovano palestinsko ljudstvo, ki danes, ob več kot 37.000 mrtvih, živi v ruševinah, revščini, v lakoti, brez možnosti izobraževanja, brez osnovne zdravstvene oskrbe in je dnevno v strahu za svoje življenje.

Ko je šlo za zaščito Mednarodnega kazenskega sodišča in postopkov, ki vključujejo izdajanje pripornih nalogov, tudi za voditelje držav, smo bili glasni. Upravičeno. Zločin je zločin. Sum genocidnega ravnanja je sum genocidnega ravnanja, ne glede na okoliščine.

Ko gre za človekove pravice in človekovo dostojanstvo, nikoli in nikdar ne smemo biti tiho.

Spoštovani!

Naj se za konec vrnem k naši himni. Je najlepša na svetu. Ne samo zato, ker je naša, ampak tudi zato, ker je svetovljanska. V njej slavimo naš narod, a tudi svet, v katerem živimo. »Žive naj vsi narodi,« pravi Prešeren in pove, naj »ne vrag, le sosed bo mejak.« To je duh Ustanovne listine Združenih narodov – sobivanje in sodelovanje, ne pa vojna in orožje. To je duh združene Evrope, h kateri težimo in v kakršni želimo živeti. To zajame bistvo našega domoljubja in prizadevanja za blaginjo. Blaginjo vseh, dostojanstvo vseh.

Na obzorju so temni oblaki; grozi ujma, najhujša po drugi svetovni vojni. Nanjo moramo biti pripravljeni kot še nikoli doslej. A prebrodimo jo lahko samo skupaj.

Začnimo pri sebi, doma. Postanimo močni in trdni, tako da se ne ustrašimo soočenj z vsemi problemi, ki nas tarejo. Postanimo resnična, vključujoča skupnost, ki verjame v solidarnost, ki ceni in spoštuje svojo naravo, okolje, v katerem se razvija, in ki je odločna samozavestno uveljavljati in zagovarjati svoje interese in v ustavo zapisane vrednote. Taka Slovenija bo spoštovana doma in v tujini. Taka Slovenija ne bo nikoli na napačni strani zgodovine.

Hvala vam in iskrene čestitke vsem od dnevu državnosti.